Prof. Sakari Melander
29.4.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: **E-kirjelmä (U) 51/2022 vp** Valtioneuvoston selvitys: OSA; Suositus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvotteluihin kattavasta kansainvälisestä yleissopimuksesta, jolla torjutaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä rikollisiin tarkoituksiin

Aluksi

Euroopan unionin komissio on 29.3.2022 antanut suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta neuvotteluihin kattavasta kansainvälisestä yleissopimuksesta, jolla torjuttaisiin tieto- ja viestintätekniikan käyttöä rikollisiin tarkoituksiin (COM(2022) 132 final). Käytännössä kysymys on ehdotuksesta komission neuvotteluvaltuudeksi mainittua yleissopimusta koskien. Ehdotus sisältää luonnoksen komission neuvottelumandaattia koskevaksi neuvoston päätökseksi. Lisäksi ehdotuksen liitteenä on luonnos asiaa koskeviksi neuvotteluohjeiksi. Käsiteltävänä olevassa E-kirjelmässä selostetaan komission ehdotuksen ja sen liitteenä olevien neuvotteluohjeiden sisältöä sekä ilmaistaan Suomen kanta ehdotukseen.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Neuvottelumandaatin kohde

Komission neuvottelumandaattia koskevan ehdotuksen kohteena on YK:n puitteissa valmisteltava tieto- ja viestintätekniikan rikollisiin tarkoituksiin käyttämisen torjuntaa koskeva kattava yleissopimus. Sopimuksen valmistelu on asiassa annetun E-kirjelmän (s. 1) mukaan jo aloitettu ja sopimus tulee kirjelmän mukaan sisältämään rikosoikeudellisen sääntelyn lisäksi rikosprosessia, kansainvälistä yhteistyötä, teknistä apua ja kapasiteetin rakentamista sekä ennalta estäviä toimia

koskevia määräyksiä. Sopimuksen alustava sisältö ei tässä vaiheessa kuitenkaan ole vielä tiedossa, koska sopimusta tai sen osia koskevaa luonnosta ei ole vielä julkaistu.

Yleisesti voidaan todeta, että teknologinen kehitys on merkittävästi vaikuttanut rikollisuuden muotoihin, minkä lisäksi teknologisen kehityksen vaikutus rikostutkintaan ja rikosten selvittämismahdollisuuksiin on ollut huomattava (ks. esim. LaVL 16/2018 vp, s. 5, LaVL 1/2019 vp, s. 4 ja LaVL 1/2022 vp, s. 3). Tietoverkkorikollisuus on myös korostuneesti sellainen rikollisuuden ala, joka rikollisen toiminnan luonteen vuoksi on rajat ylittävää ja jossa rikostutkintaan näin myös usein liittyy toimivaltaisten viranomaisten kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä näkökohtia. Myös useat muut rikokset kuin tietoverkkorikokset voidaan toteuttaa tietoverkon välityksellä tai tietoverkkoja hyväksikäyttäen ja tällöin toimintaan liittyy usein rajat ylittävä ulottuvuus. Lisäksi voidaan todeta, että erilaista sähköistä aineistoa, jota voidaan mahdollisesti käyttää todisteena rikosasiassa, kuten sähköistä viestiä koskevia sisältö- tai lähetystietoja taikka sijaintitietoa, on nykyisin varsin usein eri palveluntarjoajien hallussa. Palveluntarjoajat sen sijaan voivat olla sijoittautuneita toiseen valtioon, mikä entisestään lisää toimivaltaisten viranomaisten yhteistyön tarvetta.

Tietoverkkorikosten tai tietoverkkoja hyväksikäyttäen tehtyjen rikosten toimintaympäristö myös muuttuu nopeasti teknisen kehityksen seurauksena, eikä oletettavaa ole, että tietoverkkorikosten tai tietoverkkoja hyödyntämällä tehtyjen rikosten määrä olisi laskussa. Ei myöskään ole odotettavissa, että esimerkiksi sähköiseen todistusaineistoon, sen saatavuuteen ja hyödyntämiseen rikosprosessissa liittyvät kysymykset tulevaisuudessa vähenisivät. Tässä suhteessa on perusteltua, että tietoverkkorikoksia koskevat säännökset samoin kuin rikosprosessuaaliset sekä toimivaltaisten viranomaisten yhteistyöhön liittyvät toimenpiteet, joilla pyritään puuttumaan tieto- ja viestintätekniikan rikollisessa tarkoituksessa toteutettuun hyödyntämiseen, ovat riittävän kattavia ja ajantasaisia (ks. myös LaVM 29/2014 vp, s. 2).

Tietoverkkorikollisuutta tai laajemmin kyberrikollisuutta koskien on myös aiemmin valmisteltu kansainvälisiä tai eurooppalaisia oikeudellisia velvoitteita. Euroopan unionissa on vuonna 2013 annettu tietojärjestelmiin kohdistuvia hyökkäyksiä koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/40/EU. Euroopan neuvoston puitteissa on valmisteltu tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus (ETS nro 185, SopS 60/2007) eli niin sanottu Budapestin sopimus ja sen kaksi lisäpöytäkirjaa (SopS 84/2011 (1. lisäpöytäkirja); 2. lisäpöytäkirjan suomenkielinen käännös löytyy neuvoston asiakirjasta 14898/21 JAI 1396 (https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14898-2021-INIT/fi/pdf)). Mainitut velvoitteet osoittavat, että tietoverkkorikollisuutta koskevaa yhteistyötä on pidetty välttämättömänä muun ohessa mainittuun rikollisuuteen liittyvän rajat ylittävän ja kansainvälisen ulottuvuuden sekä teknisen kehityksen etenemisen vuoksi.

Lisäksi on huomattava, että EU:n ja Yhdysvaltojen välillä on valmisteilla rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskeva sopimus (E 131/2018 ja LaVL 1/2019 vp). Sopimus on niin ikään osoitus siitä, että tietoverkkorikollisuuteen ja muun muassa sähköisen todistusaineiston saatavuuteen liittyvät kysymykset edellyttävät yksinomaan kansallisia oikeudellisia toimenpiteitä laajempaa lähestymistapaa.

Edellä todettu huomioon ottaen kansainväliselle yleissopimukselle, jolla pyritään torjumaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä rikollisiin tarkoituksiin, on nähdäkseni esitettävissä painavat ja hyväksyttävät perusteet. Kun tietoverkot mahdollistavat rikosten tekemisen valtioiden rajoista riippumatta, niitä koskevan kansainvälisen yhteistyön on myös oltava kattavaa ja ajantasaista.

Tekninen kehitys ei myöskään ole riippuvaista valtioiden rajoista, mikä niin ikään perustelee asiaa koskevien kattavien kansainvälisten oikeudellisten toimenpiteiden toteuttamista.

Toisaalta on myös otettava huomioon, että asiaan liittyen on edellä esitetyn mukaisesti jo omaksuttu useita eurooppalaisia oikeudellisia velvoitteita, minkä lisäksi yleiset rikosoikeudellista yhteistyötä ja oikeusapua koskevat oikeudelliset velvoitteet saattavat sisältää valmisteltavan yleissopimuksen kannalta merkityksellisiä velvoitteita. Niin ikään asiaan liittyvät kahdenväliset tai EU:n ja kolmansien valtioiden väliset voimassa olevat tai valmisteilla olevat velvoitteet saattavat olla valmisteilla olevan yleissopimuksen kannalta merkityksellisiä. Valmisteltavan yleissopimuksen sisältämillä velvoitteilla tulee olemaan merkitystä myös yleisesti prosessuaalisten oikeuksien sekä erityisesti henkilötietojen suojan ja tietosuojan näkökulmasta (ks. myös COM(2022) 132 final, s. 4). Koska valmisteltava yleissopimus tulee oletettavasti olemaan laaja ja koska samaan aihepiiriin liittyy useita voimassa olevia tai valmisteilla olevia oikeudellisia velvoitteita, valmisteltavan yleissopimuksen ja voimassa olevien tai valmisteilla olevien muiden oikeudellisten velvoitteiden johdonmukaisuudesta tulee myös pyrkiä huolehtimaan. Erityisesti edellä todettu koskee valmisteltavana olevaa sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevasta eurooppalaisesta esittämis- ja säilyttämismääräyksestä annettua asetusehdotusta (COM(2018) 225 final; ns. e-evidence-asetusehdotus) sekä hiljattain hyväksyttyä Budapestin sopimuksen toista lisäpöytäkirjaa.

Oikeusperusta ja päätöksentekomenettely

Komission neuvottelumandaattia koskevassa ehdotuksessa (COM(2022) 132 final, s. 5) ehdotetaan asiaa koskevan neuvoston päätöksen prosessuaaliseksi oikeusperustaksi Euroopan unionin toimintaa koskevan sopimuksen (SEUT) 218 artiklan 3 ja 4 kohtaa. SEUT 218 artiklan 3 kohdan mukaan komissio tai, jos suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee päätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut ja jossa nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja. Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita tai nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana.

Koska valmisteltavan yleissopimuksen sisältö ei ole vielä tiedossa, komission ehdotus ei sisällä ehdotusta aineelliseksi oikeusperustaksi. Asiassa annetun E-kirjelmän (s. 5) mukaan neuvoston oikeuspalvelu on työryhmäkokouksessa 8.4.2022 viitannut siihen, että aineellinen oikeusperusta liittyisi rikosoikeudellista yhteistyötä koskevaan SEUT 82 ja 83 artiklaan.

Asiassa annetun E-kirjelmän (s. 5) mukaan valtioneuvosto pitää edellä mainittuja sopimusmääräyksiä tämänhetkisen arvion mukaan mahdollisina neuvoston päätöksen oikeusperustaksi. E-kirjelmässä kuitenkin mainitaan, että oikeusperusta tarkentuu yleissopimusta koskevien neuvottelujen edetessä.

Nähdäkseni E-kirjelmässä omaksuttu kanta neuvoston päätöksen oikeusperustasta on tässä vaiheessa perusteltu. Selvää on, että lopullista kantaa oikeusperustaan ei ole mahdollista muodostaa, koska tässä vaiheessa ei ole vielä täsmällistä tietoa yleissopimuksen sisällöstä. Koska valmisteilla oleva yleissopimus kuitenkin liittyy tieto- ja viestintätekniikan käyttöön rikollisissa tarkoituksissa ja koska yleissopimuksen ala tulee oletettavasti kattamaan sekä kriminalisointivelvoitteita että rikosprosessiin liittyvien viranomaisten toimintaa ja yhteistyötä koskevia määräyksiä,

alustava arvio siitä, että aineellinen oikeusperusta liittyisi ainakin SEUT 82 ja 83 artiklaan, vaikuttaa asianmukaiselta. Lisäksi on huomattava, että valmisteltavalla yleissopimuksella tulee oletettavasti olemaan vaikutusta myös henkilötietojen suojaan. Oletettavaa näin on, että neuvottelumandaatin aineellinen oikeusperusta tulee liittymään myös henkilötietojen suojaa koskevaan SEUT 16 artiklaan. Olennaista onkin, että neuvottelumandaattia koskevan neuvoston päätöksen oikeusperusta määritellään asianmukaisesti ja riittävän kattavasti siinä vaiheessa, kun valmisteilla olevan yleissopimuksen alustava sisältö on riittävän kattavasti selvillä.

Neuvottelumandaattia oikeudellisesti arvioitaessa on otettava huomioon myös sekä komission suosituksessa (COM(2022) 132 final, s. 2) että E-kirjelmässä (s. 3 ja 5) mainittu SEUT 3(2) artikla. Artiklan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisjärjestyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Koska valmistelevan yleissopimuksen sisältö ei ole vielä tiedossa, myöskään sen kysymyksen arviointi, onko yleissopimuksen tekeminen SEUT 3(2) tarkoittamalla tavalla unionin yksinomaisessa toimivallassa, ei ole tässä vaiheessa mahdollista. E-kirjelmässä (s. 5) todetaankin, että myös unionin toimivallan luonne (yksinomainen vai jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta) täsmentyy yleissopimusta koskevien neuvottelujen edetessä. Komission suosituksessa (COM(2022) 132 final, s. 3–4) ja E-kirjelmässä (s. 3) esitetyin tavoin vaikuttaa kuitenkin selvältä, että valmisteltava yleissopimus tulee sisältämään velvoitteita, joilla on yhtymäkohtia lukuisiin EU-säädöksiin.

Yleissopimusta koskevien neuvottelujen vaihe huomioon ottaen E-kirjelmässä omaksuttu kanta unionin toimivaltaa koskien on nähdäkseni perusteltu. On kuitenkin syytä korostaa, että kysymys unionin toimivallasta ulkosopimusten suhteen on kysymyksenä merkittävä eikä kaikilta osin välttämättä oikeudellisesti selvä erityisesti suhteessa siihen, mitkä mahdollisuudet jäsenvaltioilla on toteuttaa kansallista harkintaa sellaisen yleissopimuksen ratifioinnin ja velvoitteiden voimaansaattamisen suhteen, jonka on neuvotteluvaiheessa katsottu olevan unionin yksinomaisessa toimivallassa (LaVL 1/2022 vp, s. 5). Onkin syytä painottaa, että neuvottelumandaatin jatkoneuvotteluissa on syytä pyrkiä selkiyttämään unionin toimivaltaa koskevaa kysymystä sekä sitä, mikä merkitys toimivaltaa koskevalla kysymyksellä on jäsenvaltioiden yleissopimusta koskevan kansallisen harkinnan näkökulmasta.

Neuvotteluohjeet

Komission suositukseen eli ehdotukseen neuvottelumandaatista on liitetty neuvotteluohjeet, joiden tarkoituksena on ohjeistaa komissiota yleissopimusta koskevissa neuvotteluissa. Neuvotteluohjeet on tarkoitus liittää neuvottelumandaattia koskevaan komission päätökseen (neuvoston päätösluonnoksen 2 artikla). Neuvotteluohjeiden antaminen perustuu SEUT 218 artiklan 4 kohtaan.

Luonnostelluissa neuvotteluohjeissa kiinnitetään huomiota neuvotteluprosessiin, neuvottelujen yleisiin tavoitteisiin sekä yleissopimuksen sisältämiin velvoitteisiin ja niiden muotoilua koskeviin reunaehtoihin. Kiinnitän seuraavassa huomiota tiettyihin sopimuksen sisältöä koskeviin oikeudellisiin reunaehtoihin, joita on hahmoteltu neuvotteluohjeissa ja joihin liittyy myös muita oikeudellisesti merkityksellisiä näkökohtia.

Luonnosteltujen neuvotteluohjeiden 9 ja 10 kohdan mukaan yleissopimuksessa olisi määriteltävä ensinnäkin rikokset, jotka voidaan tehdä ainoastaan tietojärjestelmien avulla (9 kohta), ja toiseksi rikokset, jotka voidaan tehdä käyttämättä tietojärjestelmiä mutta joihin tietojärjestelmien käyttö voi tarjota mahdollisuuden tietyissä olosuhteissa, mutta vain tapauksissa, joissa tietojärjestelmien käyttö muuttaa merkittävästi rikosten ominaisuuksia tai vaikutuksia (10 kohta). Neuvotteluohjeissa mainittu erottelu liittynee ajatukseen siitä, että tietyt rikokset ovat nimenomaan tietoverkkorikoksia (9 kohdassa tarkoitetut rikokset), kun taas tietyt rikokset, kuten maksuvälinepetokset tai lapseen kohdistuvat seksuaalirikokset, voidaan toteuttaa tietojärjestelmiä käyttäen ja tietojärjestelmät ovat vaikuttaneet tällaisten tekojen rikoksentekomahdollisuuksiin tai vaikutuksiin. Jaottelu on nähdäkseni sinänsä ymmärrettävä ja perusteltavissa oleva, mutta saattaisi olla perusteltua neuvottelumandaattia koskevissa jatkovalmisteluissa selventää jaottelun tarkoitusta sekä erityisesti sitä, mitkä teot kuuluisivat neuvotteluohjeiden 10 kohdassa tarkoitettujen tekojen alaan ja millä perusteilla.

Luonnosteltujen neuvotteluohjeiden 11 kohdan mukaan rikokset tulee määritellä selkeästi ja tarkasti teknologianeutraalilla tavalla. Kohdan mukaan määritelmien tulee olla yhteensopivia muiden asiaankuuluvien kansainvälisten tai alueellisten yleissopimusten määritelmien kanssa erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden ja kyberrikollisuuden alalla sekä kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa. On syytä painottaa, että kohdan merkitys on huomattava. Yleissopimusta koskevissa neuvotteluissa on syytä korostaa perustuslain 8 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklassa, KP-sopimuksen 15 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 49 artiklassa tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitystä myös kansainvälisten yleissopimusten kriminalisointivelvoitteita laadittaessa. Kansainvälisten yleissopimusten kriminalisointivelvoitteiden täsmällisellä ja tarkkarajaisella määrittelyllä on suora vaikutus siihen, miten velvoitteet täytäntöönpanevaa kansallista rikosoikeudellista lainsäädäntöä voidaan toteuttaa. Tärkeää on myös huolehtia edellä esitetyn mukaisesti siitä, että yleissopimuksen sisältämät kriminalisointivelvoitteet sekä muut velvoitteet ovat yhteensopivia asiaa koskevien Euroopan unionin ja muiden velvoitteiden kanssa.

Kohdassa kiinnitetään huomiota myös siihen, että valmisteltavan yleissopimuksen määritelmien tulee olla yhteensopivia kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa (ks. myös 12 kohta). Myös neuvotteluohjeiden 14 kohdassa kiinnitetään huomiota valmisteltavana olevan yleissopimuksen menettelyjä koskevien toimenpiteiden yhteensopivuuteen kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa. Komission suosituksessa (COM(2022) 132 final, s. 6) kiinnitetään lisäksi huomiota siihen, että neuvotteluissa käsitellään todennäköisesti seikkoja, jotka voivat merkitä puuttumista perusoikeuksiin. Selvää on, että rikosoikeudellisiin menettelyihin liittyy perus- ja ihmisoikeuksien kannalta lukuisia merkityksellisiä seikkoja, minkä lisäksi kriminalisointivelvoitteiden alaan saattaa kuulua perus- ja ihmisoikeuksien, kuten sananvapauden, kannalta merkityksellisiä seikkoja. Nähdäkseni neuvotteluohjeissa ja komission suosituksessa on asianmukaisesti pyritty kiinnittämään perus- ja ihmisoikeuksiin huomiota, mikä todetaan myös asiaa koskevassa E-kirjelmässä (s. 2). Koska valmisteilla olevan yleissopimuksen sisällöstä ei vielä ole täsmällistä tietoa, tarkempaa arviota valmisteltavana olevan sopimuksen suhteesta perus- ja ihmisoikeuksiin ei voida tässä vaiheessa esittää. Selvää kuitenkin nähdäkseni on, että sopimus tulee sisältämään useita perus- ja ihmisoikeusnäkökuomasta merkityksellisiä velvoitteita, minkä vuoksi sopimusmääräysten yhteensopivuutta perus- ja ihmisoikeuksien kanssa on syytä painottaa.

Neuvotteluohjeiden 15 kohdassa kiinnitetään huomiota sähköisen todistusaineiston säilyttämistä tai hankkimista koskeviin valmisteltavana olevan yleissopimuksen sisältämiin mahdollisiin

velvoitteisiin. Selvää nähdäkseni on, että asiaa koskeville sopimusmääräyksille on esitettävissä toiminnan rajat ylittävään luonteeseen liittyvät perustelut. Tältä osin on huomattava, että valmisteltavalla yleissopimuksella tulee mitä todennäköisimmin olemaan yhtymäkohta sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevaan komission asetusehdotukseen (COM(2018) 225 final) (ks. myös E-kirjelmä, s. 6). Asetusehdotusta koskevaa U-kirjelmää (U 33/2018 vp) eduskunnassa käsiteltäessä etenkin eduskunnan perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat suhtautuneet asetusehdotuksessa omaksuttuihin ratkaisuihin varsin kriittisesti (PeVL 23/2018 vp, PeVL 41/2018 vp, LaVL 16/2018 vp, LaVL 29/2018 vp, LaVL 35/2018 vp ja LaVL 2/2021 vp). Kysymys on ollut keskeisesti kriittisestä suhtautumisesta suoran yhteydenpidon malliin, jossa pyynnön vastaanottanut palveluntarjoaja tosiasiallisesti asetetaan rikosoikeudellisia asioita hoitavan viranomaisen asemaan ja jossa se joutuu tekemään sellaista oikeudellista harkintaa, joka perinteisesti on kuulunut viranomaisten tehtäviin.

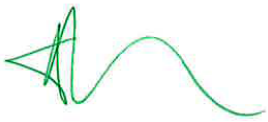
Budapestin sopimuksen lisäpöytäkirjaa koskevaa komission neuvottelumandaattia koskevaa E-kirjelmää (E 131/2018 vp) käsitellessään eduskunnan lakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että niin komission neuvottelumandaattia kuin varsinaista lisäpöytäkirjaa koskevissa neuvotteluissa Suomen etenkin viranomaisten suoraa yhteydenpitoa palveluntarjoajaan koskevat kriittiset kannat otetaan huomioon (LaVL 1/2019 vp, s. 4). Lisäpöytäkirjaa koskevaa komission neuvottelumandaattia käsitellessään lakivaliokunta piti kuitenkin epärealistisena olettaa, että sopimusneuvotteluissa olisi päädytty valtioiden toimivaltaisten viranomaisten väliseen yhteydenpitoon pohjautuvaan malliin. Tämän vuoksi valiokunta korosti, että on tärkeää pyrkiä turvaamaan palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisten riittävä asema ja osallistuminen. Tämä voi puhtaan viranomaisten välisen yhteistyön sijasta tapahtua esimerkiksi viranomaisen notifiointiin perustuvan mallin kautta. Olennaista valiokunnan mielestä oli, että palveluntarjoaja ei joudu tekemään viranomaiselle kuuluvaa oikeudellista harkintaa ja eri osapuolien oikeusturvatakeet tulevat huomioiduiksi (LaVL 1/2019 vp, s. 5; ks. myös LaVL 1/2022 vp, s. 3–4).

Nähdäkseni lakivaliokunnan edellä mainittu kanta on sellaisenaan sovellettavissa nyt käsiteltävänä olevaa neuvottelumandaattia koskevaan ehdotukseen, seuraavaksi esitettävä täsmennys kuitenkin huomioon ottaen. YK:ssa valmisteltava yleissopimus tulisi todennäköisesti olemaan Budapestin sopimuksen 2. lisäpöytäkirjaa useampien sopimuspuolten allekirjoittama ja ratifioima sen ollessa YK:n puitteissa valmisteltava yleissopimus eikä esimerkiksi Euroopan neuvoston yleissopimus. Tämän vuoksi vaikuttaa nähdäkseni ongelmalliselta omaksua YK:ssa valmisteltavan asiaa koskevan yleissopimuksen suhteen edes valmisteluvaiheessa sellaista mallia, jossa sähköisen todistusaineiston hankkimista koskien vain pyrittäisiin turvaamaan palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisten riittävä asema ja osallistuminen esimerkiksi notifiointiin perustuvan mallin kautta. Yleissopimuksen sopimuspuoliksi voi esimerkiksi tulla valtioita, jotka eivät ole sitoutuneet Euroopan ihmisoikeussopimukseen, minkä vuoksi perus- ja ihmisoikeussuojan taso voi tulevan yleissopimuksen sopimuspuolina olevissa valtioissa merkittävästi vaihdella. Tämän vuoksi olisi perusteltua jo yleissopimusta koskevissa neuvotteluissa ja neuvottelumandaattia komissiolle annettaessa edellyttää, että yleissopimuksessa sähköisen todistusaineiston säilyttämistä tai hankkimista koskevat menettelylliset toimenpiteet tulee toteuttaa sopimuspuolten toimivaltaisten viranomaisten yhteistyöhön perustuvan mallin kautta.

Lisäksi voidaan todeta, että luonnosteltujen neuvotteluohjeiden 15 kohdassa mainittu tavoite siitä, että yleissopimuksen tulisi sisältää tarkka määritelmä siitä, minkä tyyppiset tiedot sähköisen todistusaineiston säilyttämistä tai hankkimista koskien tulisivat kysymykseen, on kannatettava ja välttämätön. Sähköistä todistusaineistoa koskeva tieto voi olla erilaista suhteessa siihen, mikä on

sen asema luottamuksellisen viestin suojan kannalta. Tältä osin saattaisi olla perusteltua omaksua myös valmisteltavassa yleissopimuksessa erilaisiin tietoluokkiin perustuva lähestymistapa, joka ilmentää eri tietoluokkien, esimerkiksi tilaajatiedot, kirjautumistiedot, liikennetiedot, sisältötiedot, erilaista asemaa suhteessa luottamuksellisen viestin suojaan (ks. esim. LaVL 16/2018 vp, s. 5).

Espoossa 29.4.2022

Sakari Melander
Rikosoikeuden professori